

УДК 098:027.7:378.7(477.74-21)

**Г. В. Великодна,**

зав. сектору відділу рідкісних книг і рукописів Наукової бібліотеки  
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова  
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна  
тел.: (048) 722 12 10  
e-mail: [library@onu.edu.ua](mailto:library@onu.edu.ua)

## УНІВЕРСИТЕТСЬКА КНИЖКОВА СКАРБНИЦЯ: КНИГИ-ЮВІЛЯРИ 2022 РОКУ

Стаття присвячена книгам-ювілярам 2022 року, примірники яких зберігаються у фонді Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова. Okремо розглянуті видання українських та зарубіжних авторів.

**Ключові слова:** книги-ювіляри; перше видання; провенанс; штампи; Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова.

Книги – одні з найбільших див, створені людиною. Вони містять всю людську мудрість, повчають, захоплюють, вражають. Багато є книжок, котрих читає й перечитує не одне покоління читачів. Здається, що герої цих творів безсмертні. Вони досі живуть серед нас, а їх характери та переживання так близькі нам, що часом важко повірити в те, що книзі вже понад сотню років. Читаючи такі книги, ми не завжди замислюємося про час її створення. Проте книги, як і люди, мають свої дні народження та ювілеї.

Пропонуємо ознайомитися з книгами української та зарубіжної літератури з фонду Наукової бібліотеки Одеського Національного університету імені І. І. Мечникова, що відсвяткували свій черговий ювілей у 2022 році.

У цьому році перший україномовний історичний роман П. Куліша *«Чорна рада»* (1857)<sup>1</sup> відсвяткував 165-річчя (іл. 1). У романі відображені відомі історичні події доби української Руїни, а саме Чорна рада у Ніжині 1663 р. Робота над твором тривала протягом 14 років, автор періодично повертався до рукописів та редагував їх [16, с. 23]. Як історик і науковець П. Куліш для написання роману вивчав документи епохи. Основним історичним джерелом слугували літописи Самовидця та Григорія Граб'янки, а літературним зразком були романтичні романи Вальтера Скотта.

Історія створення та видання різних версій роману *«Чорна рада»* тісно пов'язані між собою. Першу редакцію роману було написано російською (1844–1846 рр.) та українською мовами [Див.: 16, с. 35-40]. Українську версію П. Куліш написав дуже швидко – протягом березня-серпня 1846 р. [Див.: 16, с. 58]. Це не був дослівний переклад російської версії, а новий самодостатній, відмінний у багатьох деталях, твір. Автору не вдалося надрукувати роман через арешт у 1847 р. та заслання із забороною друкуватися. Лише через десять років, опрацювавши

нову редакцію української версії роману, П. Куліш зміг опублікувати її окремою книжкою під назвою «Чорна рада, хроніка 1663 року».

Як зауважував літературознавець Олесь Федорук<sup>2</sup>: «Подолання цензурних перешкод до певної міри і є справжньою історією видання твору» [16, с. 24]. П. Куліш вкрай хотів, щоб першим вийшов український твір як «оригінал», а російський – як «переклад» [16, с. 72]. Щойно П. Кулішу повернули право загальної цензури, він подав рукопис української «Чорної ради» на розгляд петербурзької цензури. Цензором роману був знаний російський письменник, історичний романіст Іван Лажечников [16, с. 142-143]. Він не знав української мови і хотів відмовитися, тож П. Куліш задіяв впливових урядників, які поручилися за нього. Автор для ознайомлення з текстом надав І. Лажечникову російський варіант роману як «переклад» українського. Цензор зробив деякі зауваження та дозволив твір [Див.: 16, с. 147-149, 154-155]. Нарешті, роман «Чорна рада» українською мовою вперше був надрукований 1857 р. у Санкт-Петербурзі в типографії Олександра Якобсона.

У Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова зберігаються два примірники видання «Чорної ради» з бібліотечним провенансом – штамп ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | АБОНЕМЕНТ | (таку назву мала Наукова бібліотека у 1930–1933 рр.) [3, с. 101] і штамп ОДЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ | ім. І. І. МЕЧНИКОВА | НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | відповідно.

Цьогорічним ювіляром також є видання Марка Вовчка *«Народні оповідання»* (1857–1865)<sup>3</sup>. Марія Вілінська – письменниця українського походження, що з дитинства чула українські мову та пісні [Див.: 1, с. 34-35]. Під псевдонімом Марко Вовчок вона написала 20 оповідань про життя та побут українського народу, долі закріпачених селян в серії «Народні оповідання». Твори написані на основі історичних та етнографічних матеріалів, які постачав авторці Опанас Васильович Маркович (чоловік Марка Вовчка). Крім того, він був першим редактором її творів – *«виправляв український правопис»* [1, с. 73]. Збірка перших творів авторки, написаних у немирівський період життя, вийшла напередодні скасування кріпосного права в 3-х томах – у 1857 р., 1862 р. та 1865 р. відповідно. Своє 160-річчя відмічає перше видання 2-го тому «Народних оповідань», яке вийшло в Санкт-Петербурзі в друкарні «Департамента Уделов» коштом П. А. Лобка. До тому увійшло 5 оповідань: «Три доли», «Ледащиця», «Два сини», «Не до пари» та «Чари».

У фондї Наукової бібліотеки зберігаються два примірники 2-го тому оповідань (іл. 2 а-б). Один примірник містить штамп Библиотека | Новороссийского Университета | (так називалась Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова у 1917–1920 рр.) та штамп UCRAINICA | . Провенанс примірника вказує, що дана книга входила до фонду Українського відділу Центральної наукової бібліотеки<sup>4</sup> (таку назву мала

університетська бібліотека у 1924–1930 рр.) [3, с. 100]. Детальніше про фонд «Ucrainica» можна переглянути у статті Д. Ревенко «Фонд «Ucrainica» в Одеській Центральній науковій бібліотеці» [14]. Другий університетський примірник містить штампи: Бібліотека | М. Комарова | № |; Українська Державна Бібліотека в Одесі | У. С. Р. Р. |; ДЕРЖАВНА НАУКОВА | БІБЛІОТЕКА | Одеса, Пастера, 18 |; ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА АБОНЕМЕНТ |. Відомо, що у 1920 р. бібліотека М. Комарова разом з рядом інших бібліотек м. Одеси утворили Українську державну бібліотеку (УДБ), що існувала протягом 1920–1922 рр. Згодом вона отримала назву Українська державна бібліотека ім. Т. Шевченка в Одесі [9, с. 76, 79–80]. У 1930 р. відбулось масштабне об'єднання трьох бібліотек – Української державної бібліотеки ім. Т. Шевченка (УДБ), Одеської державної публічної бібліотеки (нині – Одеська національна наукова бібліотека) і Центральної наукової бібліотеки (ЦНБ – нині Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова) під єдиною назвою Одеська державна наукова бібліотека (ОДНБ)<sup>5</sup>. Головною філією новоутвореної ОДНБ стала будівля на Пастера, 18, а відділом абонементу – на Преображенській, 24 [3, с. 101, 106]. Провенанс даного примірника «Народних оповідань» свідчить про тривалий історичний процес реорганізації бібліотек у 20–30-х рр. ХХ ст. і переміщення книг серед їх фондів.

110-річчя відмічає «Лісова пісня» (1912) Лесі Українки (іл. 3). Драма-феєрія «Лісова пісня» була написана влітку 1911 р. у м. Кутаїсі (Грузія). У листі до своєї сестри Ольги Косач від 9 листопада 1911 р. Леся Українка (справжнє ім'я Лариса Петрівна Косач) зазначила: «...Писала я її дуже недовго, 10–12 днів, і не писати ніяк не могла, бо такий уже був непереможний настрій; але після неї я була хвора і досить довго «приходила до пам'яті»... Далі я заходила її переписувати, ніяк не сподіваючись, що се забере далеко більше часу, ніж саме писання, – от тільки вчора закінчила сю мороку, і тепер чогось мені шия і плечі болять, наче я мішки носила...» [10, с. 374]. Вперше «Лісова пісня» була опублікована в першому всеукраїнському літературно-науковому і громадсько-політичному часописі «Літературно-науковий вісник» у 1912 р. в Києві<sup>6</sup>. Редактори журналу допустили багато друкарських огріхів (пропуски слів та рядків). Окремим виданням твір вийшов у 1914 р. в авторській редакції. «Лісова пісня» поєднала народне світосприйняття та давнє міфологічне мислення українців, тому її можна назвати одним із перших праобразів українського фентезі на ряду з творами М. Гоголя («Вій», «Ніч перед Різдвом») та Г. Квітки-Основ'яненка («Конотопська відьма»).

Примірник журналу «Літературно-науковий вісник», що зберігається у фонді Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова, містить штамп: ЦЕНТРАЛЬНА | НАУКОВА | БІБЛІОТЕКА | м. Одеси. | У. С. Р. Р. = Н. К. О. | «Укрнаука» | (таку назву мала Наукова бібліотека у 1924–1930 рр.) [3, с. 100].

55-й ювілей відзначила збірка оповідань Євгена Гуцало «**З горіха зерня**»<sup>7</sup> (іл. 4). Збірка з малюнками Михайла Поповича вийшла в 1967 р. у Києві в видавництві дитячої літератури «Веселка». У цьому видавництві друкувалися твори для дітей майже всіх класиків української літератури. Книга «З горіха зерня» містить 15 оповідань про *«цікаві дитячі характери, про чистоту людських стосунків, дружбу, про красу природи»* [6, с. 2]. Є. Гуцало від початку своєї творчості залюбки писав про дітей і світ дитинства. *«Тонко розуміти, відчувати прекрасний світ дитинства може не кожен. Для цього треба мати талант»* [17]. І Є. Гуцало мав цей талант, він спромігся реалістично передати очима дитини всі жахіття сільського побуту повоєнних часів. Твори для дітей складають значну частину творчого доробку письменника.

Розглянемо окремо книги-ювіляри зарубіжних письменників.

185 років минуло з першого видання книги Чарльза Діккенса (Charles Dickens) **«Посмертні записки Піквікського клубу»** (*The Posthumous papers of the Pickwick Club*, 1837)<sup>8</sup>. Це перший роман, який приніс автору славу. Роман задумувався як серія гумористичних підписів, котрими Ч. Діккенс, молодий репортер газети «Вічна хроніка», мав супроводжувати малюнки популярного англійського художника-карикатуриста й ілюстратора Роберта Сеймура (Robert Seymour) про пригоди членів лондонського мисливського клубу [15]. Сергій Гречанюк, український прозаїк та літературний критик, так пише про молодого автора: *«Діккенс, даючи згоду на писання тексту до малюнків, не уявляв, мабуть, і десятої частини майбутніх пригод свого героя, але його самого він побачив на повен зріст, як при миттєвому фотоспалаху. Його задум був без конкретного плану, без деталей, але змінити наше ставлення до Піквіка — це вже було в самому задумі»* [5, с. 109]. Ч. Діккенс повинен був писати короткі смішні нариси, об'єднані між собою спільними героями, до готових ілюстрацій. Але він наполіг, щоб не текст писався для гравюр, а гравюри робилися під текст. Письменник так захопився, що незабаром вже він став писати оповідання, а художник був змушений робити ілюстрації до них [13]. Ця ідея зовсім не подобалася Р. Сеймуру. У березні 1836 р. вийшов перший випуск. Р. Сеймур встиг створити тільки 7 гравюр (він закінчив життя самогубством ще до виходу другого випуску). Після його смерті дві гравюри, які більше не перевидавались, зробив Роберт Уільям Басс (Robert William Buss). Усі наступні ілюстрації до роману належать Габлоту Найту Брауну (Hablot Knight Browne), відомому як «Фіз» (*Phiz*). Із ним Ч. Діккенс продовжував працювати більше 20-ти років [13].

Спочатку роман «Посмертні записки Піквікського клубу» публікувався окремими фейлетонами – 20 випусків із квітня 1836 р. по листопад 1837 р. Це дозволяло автору включати в роман найсвіжіші факти з тогочасного життя англійців. Так, наприклад, в липневому випуску роману з'явилася вставна новела «Рукопис божевільного», що була написана Ч. Діккенсом

після відвідання у червні 1836 р. найстарішої лондонської психіатричної лікарні (т. зв. Бедлам) [13].

Окреме видання роману Ч. Діккенса побачило світ у 1837 р. у лондонській видавничій фірмі «Charman and Hall», заснованої Едвардом Чепменом та Уільямом Холлом. У виданні розміщено 57 ілюстрацій «Фіза» (іл. 5 а-б).

Примірник «Посмертних записок Піквікського клубу», що зберігається у фонді Наукової бібліотеки містить штамп ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ | ФУНДАМ. БІБ-КА |.

165-річчя святкує перше видання окремою книгою **«Пані Боварі»** (*Madame Bovary*, 1857) – роман Гюстава Флобера (Gustave Flaubert)<sup>9</sup>. Перший роман мав підзаголовок «Етюд провінційних звичаїв» (*Moeurs de province*). Він написаний за реальними подіями, а топографія твору співпадає з реальною [11].

Популярності роману посприяв скандал навколо нього. Протягом жовтня–грудня 1856 р. твір друкували частинами в часописі «La Revue de Paris» у формі фейлетону. У січні ж наступного року Г. Флобера, редактора журналу Леона Лорана-Піша (Leon Laurent-Pichat) та власника типографії Огюста-Алексиса Пійє (Auguste-Alexis Pillet) викликали до суду. Вони були *«звинувачені в порушенні публічності, релігійної моралі та добрих звичаїв»* [11]. Урешті суд виправдав їх, але книгу, що *«настільки привабливо змальовує адюльтер і не засуджує героїню суттєво, не містить вираженої моральної позиції автора»*, прокурор все ж таки осудив [12]. Така надмірна увага, що здійнялась навколо книги, додала слави та загального визнання роману, а 15-ти тисячний тираж розійшовся за два місяці. Це посприяло друку «Пані Боварі» окремою книгою 1857 р. у паризькому видавництві «Michel Lévy Frères», заснованому в 1836 р. Мішелем Леві зі своїми братами Натаном і Калмусом. На титульному аркуші видання типографська марка «M L». Видання вийшло в 2-х томах з наскрізною пагінацією.

Університетський примірник складається з 2 томів, сплетених в одній книзі. На жаль, титульний аркуш першого тому не зберігся (починається з 9 сторінки). Конволют містить штамп: ПЕЧ: ОДЕСС: РИШЕЛЬЕВСКАГО ЛИЦЕЯ |. Це означає, що цей примірник «Пані Боварі» потрапив до фонду Наукової бібліотеки до 1865 р.

160 років виповнилося роману-епопеї Віктора Гюго (Victor Marie Hugo) **«Знедолені»** (*Les Misérables*, 1862). У лютому 1846 р. В. Гюго розпочав роботу над романом, над яким працював майже 20 років. Основою твору стали реальні події. Прототипом головного героя – Жана Вальжана став колишній каторжник Ежен Франсуа Відок, котрий став керівником підрозділу таємної поліції, а пізніше заснував перше у Франції приватне детективне агентство [18]. У 1828 р. Е. Відок, вже помилуваний, врятував одного з робітників своєї паперової фабрики, піднявши на своїх плечах важкий візок, як це пізніше робить Ж. Вальжан у романі. Автор черпав натхнення в усьому, що чув і бачив, записуючи це у своєму

щоденнику. Так, у 1829 р. В. Гюго став свідком, як арештовували чоловіка, що вклав буханець хліба, а біля них у кареті грала мати з донькою. Крадій здався письменнику схожим на Ж. Вальжана, а відношення мати з донькою надихнули на персонажів Фантіна та Козета. Писавши про порятунок Фантіна Вальжаном у романі, В. Гюго використав частину власного діалогу з поліцією, коли сам врятував повію від арешту за напад. У 1846 р. письменник став свідком сварки між старою жінкою, яка копалась у смітнику, та безпритульним хлопцем, що став прототипом Гавроша [18]. В. Гюго ретельно добирав інформацію. Він цікавився деякими галузями промисловості, заробітною платою та рівнем життя робітничого класу, а також життям у монастирі. Особисто він оглянув у 1846 р. Консьєржери – колишній королівський замок і тюрму в Парижі, а 1861 р. – Ватерлоо. Письменник також вставив у сюжет особисті анекдоти [18].

Вперше видання «Знедолені» було опубліковано наприкінці березня 1862 р. в Брюсселі (видавництво «*Lacroix, Verboeckhoven et Co.*»), через кілька днів – у Парижі («*Imprimerie de J. Claye*», «*Pagnerre, libraire-editeur*») та Лейпцизі («*Steinacker*») одночасно. Цього ж року вийшли перші англійські видання: в перекладі Ч. Е. Уїлбура (Charles Edwin Wilbour) у нью-йоркському видавництві «*Carleton Publishing Company*» та в перекладі Л. Рексолла (Lascelles Wrahall) у лондонському видавництві «*Hurst and Blackett*».

У Науковій бібліотеці Одеського національного університету зберігаються кілька комплектів роману «Знедолені», що вийшли у 1862 р. Це комплект другого брюссельського видання, надрукованого в 17-ти томах німецьким книгодрукарем Йоганном Готфрідом Петцем (Johann Gottfried Pätz) у Наумбург-ан-дер-Заалі<sup>10</sup>, та два комплекти 10-томного паризького видання книгопродавця та видавця Лорана-Антуана Паньєра (Laurent-Antoine Pagnerre)<sup>11</sup>. Примірники одного з паризьких видань надійшли з книжкового фонду О. Г. Строганова (іл. 6 а-б), а примірники іншого – містять сліпе тиснення А. ШАПЕЛЛОН | та штамп ДАРЪ | лектора | А. А. Шапеллона | (іл. 7 а-б).

Август Альфонсович Шапеллон – викладач французької мови у гімназії С. І. Вігінської та Маріїнській гімназії, французької мови та літератури у Новоросійському університеті. Він був активним громадським діячем, членом Одеського товариства допомоги літераторам і вченим. «*Про авторитет, який мав в Одесі статський радник Август Шапеллон, свідчить той факт, що 3 жовтня 1903 р. він був поручителем з боку нареченої на церемонії одруження Марії Фердинандівни Кіч і міського голови Григорія Григоровича Маразлі*» [4, с.168]. Книжковий дар лектора А. А. Шапеллона бібліотеці Новоросійського університету нараховує майже 700 назв у більш, ніж 1000 томах [7, с. 211].

Завершує огляд цьогорічних ювілярів з фонду Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова роман Жуля Габрієля Верна (*Jules Gabriel*

Verne) *«Діти капітана Гранта»* (*Les Enfants du Capitaine Grant*, 1865-1867)<sup>12</sup>. Виданню виповнилося 155 років (іл. 8-а-б). Пригодницький роман став першою книгою трилогії Ж. Верна, до якої входять також його пізніші романи *«Двадцять тисяч льє під водою»* та *«Таємничий острів»*, поєднані спільними персонажами.

Першим ілюстратором книги *«Діти капітана Гранта»* був Едуард Ріу (*Édouard Riou*) – відомий французький художник XIX ст., учень Шарля-Франсуа Добіньї та Гюстава Доре. Окремим виданням роман вийшов 1867 р. у найбільшому паризькому видавництві П'єра-Жуля Етцеля (*Pierre-Jules Hetzel*). Ж. Верн і П.-Ж. Етцель співпрацювали більше 20 років і стали друзями. Листування з П.-Ж. Етцелем велося безперервно з кінця 1862 р. до початку 1886 р., а після його смерті – з Жюлем Етцелем-молодшим, спадкоємцем видавничої фірми батька. В архіві обох Етцелей знаходиться безліч листів Ж. Верна [2, с.32]. В одному з листів Ж. Верн написав: *«Здається, я божеволію. Я загубився серед неймовірних пригод моїх героїв. Шкодную тільки про одне: я не можу супроводжувати їх»* [8]. Творчі роки Ж. Верна припали на період нових наукових географічних експедицій та морських подорожей. Сам письменник був невтомним мандрівником. У своїх творах, вміло поєднуючи цікаві пригоди, героїв, що запам'ятовуються, і наукові географічні факти, автор захоплює увагу читача з перших сторінок. За тиражами та кількістю перекладів Ж. Верн досі залишається одним із найулюбленіших популярних письменників.

2022 рік щедрий на книжкові ювілеї: *«Чорна рада»* П. Куліша, *«Народні оповідання»* Марка Вовчка, *«Лісова пісня»* Лесі Українки, *«З горіха зерня»* Є. Гуцала, *«Посмертні записки Піквікського клубу»* Ч. Діккенса, *«Пані Боварі»* Г. Флобера, *«Знедолені»* В. Гюго, *«Діти капітана Гранта»* Ж. Верна та багато інших. Розглянуті книги українських та зарубіжних авторів стали вагомим внеском у розвиток світової літератури, тому їх по праву можна назвати літературною класикою. Ці книги ніколи не постаріють, бо їх безсмертя у руках читачів.

## Примітки

<sup>1</sup> Куліш, Пантелеймон. Чорна рада, хроніка 1663 року / написав П. Куліш. – СПб. : в тип. А. Якобсона, 1857.

<sup>2</sup> Олесь Федорук - літературознавець, текстолог, канд. філол. наук, відповідальний секретар редколегії *«Повного зібрання творів»* П. Куліша, керівник Центру дослідження життя і творчості П. Куліша, старший науковий співробітник відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України.

<sup>3</sup> Марко Вовчок. Народні оповідання : [в 3 т.] / Марка Вовчка. – СПб. : в тип. Департаменту Уделов, 1862. – Т. 2.

<sup>4</sup> Український відділ Центральної наукової бібліотеки було організовано в 1925 р. До відділу зараховували книги, надруковані українською та іншими мовами, що стосувалися історії України, історії розвитку українського мовознавства та літератури [Див.: 14]. Після закриття Українського відділу книги були розпорознені серед книжкового фонду університетської бібліотеки – за систематичним принципом [3, с. 100].

<sup>5</sup> Об'єднана бібліотека ОДНБ проіснувала до 1933 р. [3, с. 101].

<sup>6</sup> Леся Українка. Лісова пісня : драма-феєрія в трьох діях // Літературно-науковий вістник, 1912. – Т. 57, кн. 3. – С. 401-448.

<sup>7</sup> Гуцало, Євген. З горіха зерня : оповідання. – К. : Веселка, 1967.

<sup>8</sup> Dickens, Charles. *The Posthumous papers of the Pickwick Club* / by Charles Dickens ; with fifty-seven illustrations by "Phiz". – London : Chapman and Hall, 1837.

<sup>9</sup> Flaubert, Gustave. *Madame Bovary : moeurs de province / par Gustave Flaubert.* – Paris : Michel Lévy Frères, 1857.

<sup>10</sup> Hugo, Victor. *Les Misérables : [in 17 t.]*. – Bruxelles ; Naumburg-a.-S. : G. Pätz, 1862.

<sup>11</sup> Hugo, Victor. *Les Misérables : [in 10 t.]*. – 3. Ed. – Paris : Pagnerre, Libraire-éditeur, 1862.

<sup>12</sup> Verne, Jules. *Les enfants capitaine Grant / voyage autour du monde par Jules Verne ; 172 illustrations par Riou, gravées par Pannemaker.* – Paris : Collection Hetzel, 1867.

## Список використаної літератури

1. *Бойко В.* Марко Вовчок : іст.-літ. начерк : (з біографією письменниці і покажч. літ.) / В. Бойко. – Київ : печатня Видавн. Т-ва «Друкар», 1918. – 239, [3] с.
2. *Брандис Е. П.* Рядом с Жюлем Верном : документальные очерки / Евгений Брандис ; оформл. А. Рыбакова. – Л. : Дет. лит., 1981. – 222 с., ил.
3. *Великодна Г. В.* Прижиттєві видання Івана Карпенка-Карого у фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова / Г. В. Великодна // *Бібліотечний меркурій*. – 2020. – Вип. 1 (23). – С. 99–117.
4. *Гаяс О. В.* Французи в Одесі = *Les français à Odessa* / Олександр Гаяс. – Київ : Наш час, 2012. – 245 с. : іл.
5. *Гречанюк С.* Вічні книги / Сергій Гречанюк. – Київ : Молодість, 1988. – 328 с.
6. *Гуцало Є.* З горіха зерня : оповідання. / Євген Гуцало ; мал. М. Поповича. – Київ : Веселка, 1967. – 228 с.
7. Дарители Научной библиотеки Одесского (Новороссийского) университета (1865–1920) : материалы к истории Одесского национального университета им. И. И. Мечникова / Одесский нац. университет им. И. И. Мечникова, Научная библиотека ; сост.: Е. В. Полевщикова [и др.] ; науч. ред. В. А. Смынтына ; ред.-библиограф М. А. Подрезова. – Одесса : Астропринт, 2005. – 424 с.
8. Жуль Верн [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Електрон. дан. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Жуль\\_Верн](https://uk.wikipedia.org/wiki/Жуль_Верн) (дата звертання: 21.12.2022). – Загол. з екрана.
9. *Комаров Б.* Українська державна бібліотека ім. Т. Шевченка в Одесі / Б. Комаров // *Бібліол. вісті*. – 1925. – № 1–2. – С. 75–81.
10. *Леся Українка.* Зібрання творів у 12 т. – Київ : Наук. думка, 1979. – Т. 12 : Листи (1903-1913). – 694 с.
11. Пані Боварі [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Електрон. дан. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Пані\\_Боварі](https://uk.wikipedia.org/wiki/Пані_Боварі) (дата звертання: 14.11.2022). – Загол. з екрана.
12. *Пахсарьян Н.* Почему мадам Бовари – это не Гюстав Флобер : к 200-летию великого французского писателя [Електронний ресурс] / Наталья Пахсарьян. – 2021. – Електрон. дан. – Режим доступу: <https://gorky.media/context/pochemu-madam-bovari-eto-ne-gyustav-flober/> (дата звертання: 10.12.2022). – Загол. з екрана.
13. Посмертні записки Піквікського клубу [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Електрон. дан. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Посмертні\\_записки\\_Піквікського\\_клубу](https://uk.wikipedia.org/wiki/Посмертні_записки_Піквікського_клубу) (дата звертання: 10.11.2022). – Загол. з екрана.
14. *Ревенко Д.* Фонд «Ucrainica» в Одеській Центральній науковій бібліотеці [Електронний ресурс] / Дар'я Ревенко // *Biblio-Колегіум / Наук. б-ки Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова* : електрон. вид. – 2017. – Вип. 11. – Електрон. дан. – Режим доступу: <http://minilib.onu.edu.ua/index.php/main/article/view/44> (дата звернення: 16.11.2022 р.). – Загол. з екрана.
15. Сеймур, Роберт [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Електрон. дан. – Режим доступу: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Сеймур,\\_Роберт](https://ru.wikipedia.org/wiki/Сеймур,_Роберт) (дата звертання: 10.11.2022). – Загол. з екрана.
16. *Федорук О.* Роман Куліша «Чорна рада» : історія тексту / О. Федорук. – Київ : Критика, 2019. – VI, 590 с.



- 
17. Чарівна сила таланту : 85 років від дня народження Євгена Гуцало [Електронний ресурс] / Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади. – Полтава, 2022. – Електрон. дан. – Режим доступу: <https://cbs.poltava.ua/index.php/novyny/5397-charivna-sila-talantu-85-rokiv-vid-dnya-narodzhennya-evgena-gutsalo> (дата звертання: 10.11.2022). – Загол. з екрана.
18. Les Misérables [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Електрон. дан. – Режим доступу: [https://en.wikipedia.org/wiki/Les\\_Misérables](https://en.wikipedia.org/wiki/Les_Misérables). (дата звертання: 23.12.2022). – Загол. з екрана.

## Referens

- [1]. Boyko V. Marko Vovchok : istoryko-literaturnyy nacherk : (z biohrafyeyu pysmennytsi i pokazhchyk literatury) [Marko Vovchok : a historical-literary sketch : (with a biography of the writer and an index of literature)]. Kyiv, 1918, 239, [3] p.
- [2]. Brandis Ye. P. Ryadom s Zhyulem Vernom : dokumentalnyye ocherki [Next to Jules Verne : feature stories]. St. Petersburg, 1981, 222 p., il.
- [3]. Velykodna H. V. Pryzhyttyevi vydannya Ivana Karpenka-Karoho u fondakh Naukovoyi biblioteky ONU imeni I. I. Mechnykova [Pre-life editions of Ivan Karpenko-Kary in the collections of the I. I. Mechnikov ONU Scientific Library]. *Biblioteknyy merkurii [Library Mercury]*. 2020, No. 1 (23), pp. 99–117.
- [4]. Halyas O. V. Frantsuzy v Odesi = Les français à Odessa [The French in Odessa]. Kyiv, 2012 245 p., il.
- [5]. Hrechanyuk S. Vichni knyhy [Eternal books]. Kyiv, 1988, 328 p.
- [6]. Hutsalo Ye. Z horikha zernya : opovidannya [From a nut to a grain : a story]. Kyiv, 1967, 228 p.
- [7]. Dariteli Nauchnoy biblioteki Odesskogo (Novorossiyskogo) universiteta (1865–1920) : materialy k istorii Odesskogo natsional'nogo universiteta im. I. I. Mechnikova [Donors of the Scientific Library of the Odessa (Novorossiysk) University (1865–1920): materials on the history of the Odessa National University. I. I. Mechnikova]. Odessa, 2005, 424 p.
- [8]. Zhul Vern [Jules Verne]. *Vikipediya. Vilna entsyklopediya [Wikipedia. Free encyclopedia]*. Available at: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Жуль\\_Верн](https://uk.wikipedia.org/wiki/Жуль_Верн) (accessed 21 December 2022).
- [9]. Komarov B. Ukrayins'ka derzhavna biblioteka im. T. Shevchenka v Odesi [Ukrainian State Library named after T. Shevchenko in Odessa]. *Bibliolohichni visti [Bibliographic news]*. 1925, No. 1–2, pp. 75–81.
- [10]. Lesya Ukrayinka. Zibrannya tvoriv u 12 t. [Collection of works in 12 volumes]. Kyiv, 1979, t. 12, 694 p.
- [11]. Pani Bovari [Madame Bovary]. *Vikipediya. Vilna entsyklopediya [Wikipedia. Free encyclopedia]*. Available at: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Пані\\_Боварі](https://uk.wikipedia.org/wiki/Пані_Боварі) (accessed 14 November 2022).
- [12]. Pakhsaryan N. Pochemu madam Bovari – eto ne Gyustav Flober : k 200-letiyu velikogo frantsuzskogo pisatelya [Why Madame Bovary is not Gustave Flaubert : on the 200th anniversary of the great French writer]. 2021. Available at: <https://gorky.media/context/pochemu-madam-bovari-eto-ne-gyustav-flober/> (accessed 10 December 2022).
- [13]. Posmertni zapysky Pikviks'koho klubu [Posthumous Notes of the Pickwick Club]. *Vikipediya. Vilna entsyklopediya [Wikipedia. Free encyclopedia]*. Available at: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Посмертні\\_записки\\_Піквікського\\_клубу](https://uk.wikipedia.org/wiki/Посмертні_записки_Піквікського_клубу) (accessed 10 November 2022).
- [14]. Revenko D. Fond «Ucrainica» v Odeskiy Tsentral'niy naukoviy bibliotetsi [Fund "Ucrainica" in the Odessa Central Scientific Library]. *Biblio-Kolehium [Biblio-Collegium]*. 2017, No. 11. Available at: <http://minilib.onu.edu.ua/index.php/main/article/view/44> (accessed 16 November 2022).
- [15]. Seymour, Robert [Seymour, Robert]. *Vikipediya. Vilna entsyklopediya [Wikipedia. Free encyclopedia]*. Available at: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Сеймур,\\_Роберт](https://ru.wikipedia.org/wiki/Сеймур,_Роберт) (accessed 10 November 2022).
- [16]. Fedoruk O. Roman Kulisha «Chorna rada» : istoriya tekstu [Kulish's novel "The Black Council": the history of the text]. Kyiv, 2019, VI, 590 p.

- 
- [17]. Charivna syla talantu: 85 rokiv vid dnya narodzhennya Yevhena Hutsalo [The magical power of talent: 85 years since the birthday of Yevhen Gutsalo]. Poltava, 2022. Available at: <https://cbs.poltava.ua/index.php/novyny/5397-charivna-sila-talantu-85-rokiv-vid-dnya-narodzhennya-evgena-gutsalo> (accessed 10 November 2022).
- [18]. Les Misérables [The Miserables]. *Vikipediya. Vilna entsyklopediya [Wikipedia. Free encyclopedia]*. Available at: [https://en.wikipedia.org/wiki/Les\\_Misérables](https://en.wikipedia.org/wiki/Les_Misérables) (accessed 23 December 2022).

**Velykodna H. V.,**

Head of the sector of the Department of Rare Books and Manuscripts  
Scientific Library of  
Odessa I. I. Mechnikov National University  
24, Preobragenskaya St., Odessa, 65082, Ukraine  
tel.: (048) 722 12 10  
e-mail: [library@onu.edu.ua](mailto:library@onu.edu.ua)

## **UNIVERSITY BOOK TREASURY: ANNIVERSARY BOOKS OF 2022**

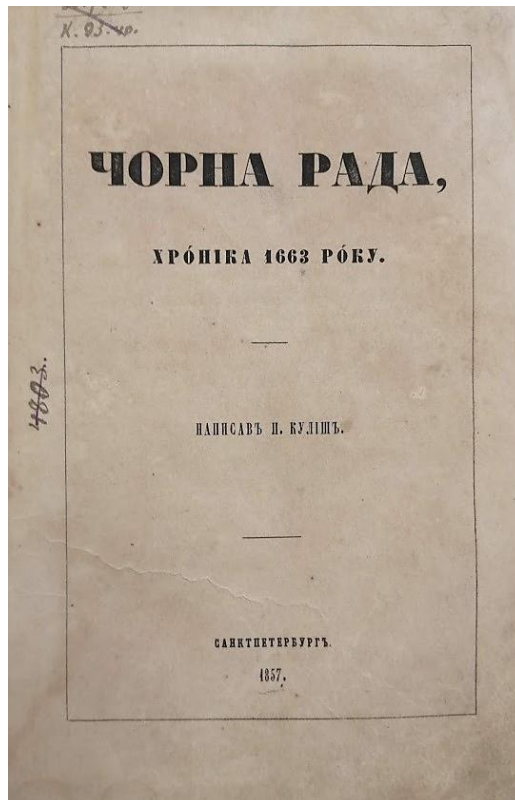
### **Summary**

The article is dedicated to the anniversary books of 2022, copies of which are kept in the fund of Scientific Library of the Odesa I. I. Mechnikov National University. Publications by Ukrainian and foreign authors are considered separately.

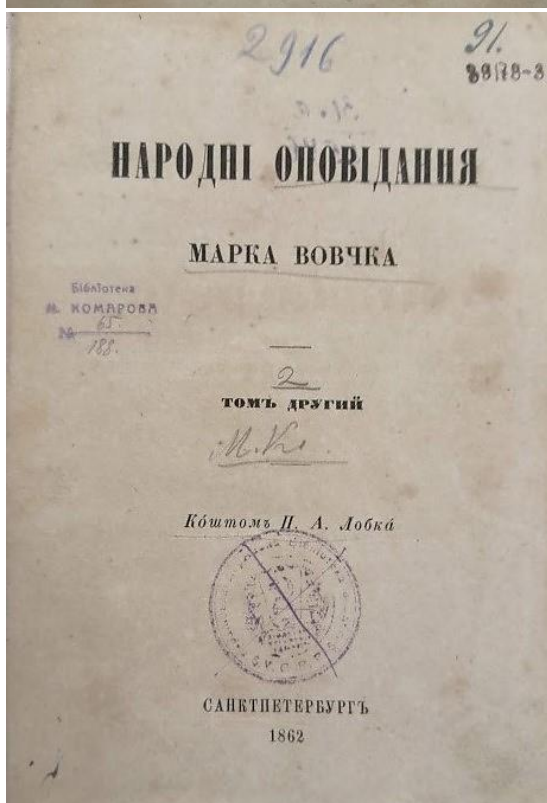
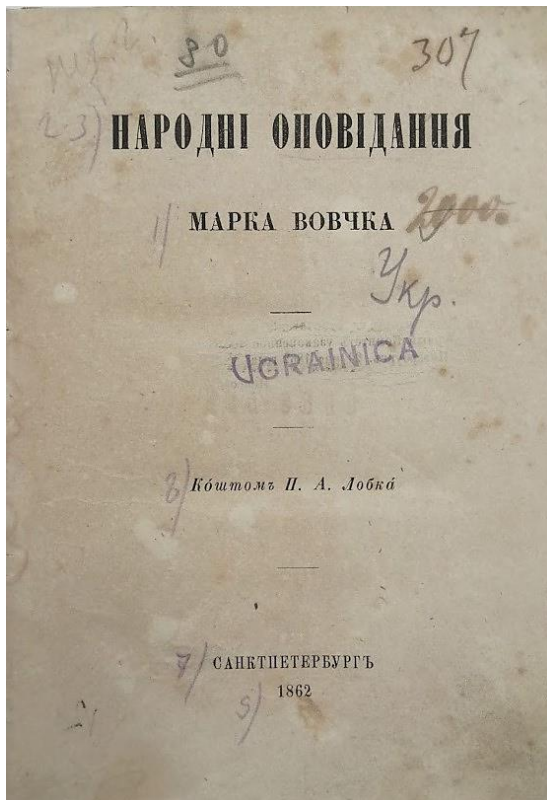
2022 is a generous year for book anniversaries: «Black Council» by P. Kulish, «Folk Tales» by Marko Vovchok, «Forest Song» by Lesia Ukrainka, «From a Nut of a Grain» by E. Hutsal, «Posthumous Notes of the Pickwick Club» by C. Dickens, «Mrs. Bovary» by H. Flaubert, «Les Miserables» by V. Hugo, «Captain Grant's Children» by J. Verne and many others. The reviewed books by Ukrainian and foreign authors have made a significant contribution to the development of world literature, so they can rightfully be called literary classics. Such books enrich knowledge, help to better understand the surrounding world and find one's place in it, reveal secrets and awaken dreams. Books never grow old, because their immortality is in the hands of readers.

**Key words:** anniversary books; first edition; provenance; stamps; Scientific Library of the Odesa I. I. Mechnikov National University.

### **Ілюстрації**

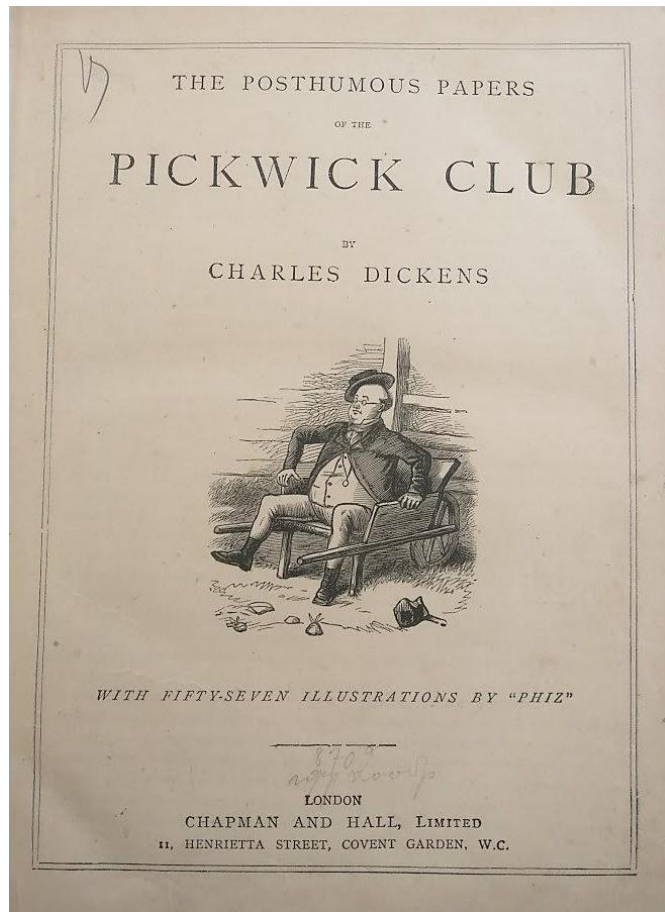


**Іл. 1. Куліш П. Чорна рада, хроніка 1663 року. – СПб. : в тип. А. Якобсона, 1857.  
Титульний аркуш**

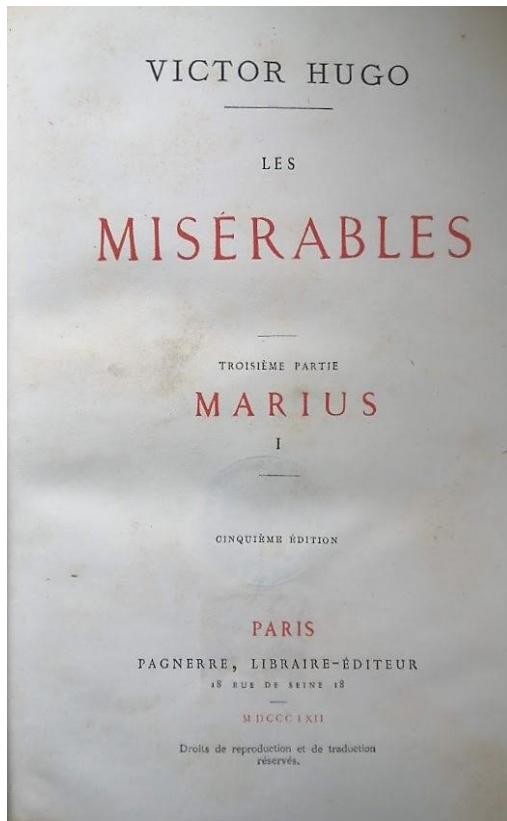


Іл. 2.(а-б). Марко Вовчок. Народні оповідання : [в 3 т.]. – СПб. : в тип. Департаментa Уделов, 1862. Титульні аркуші

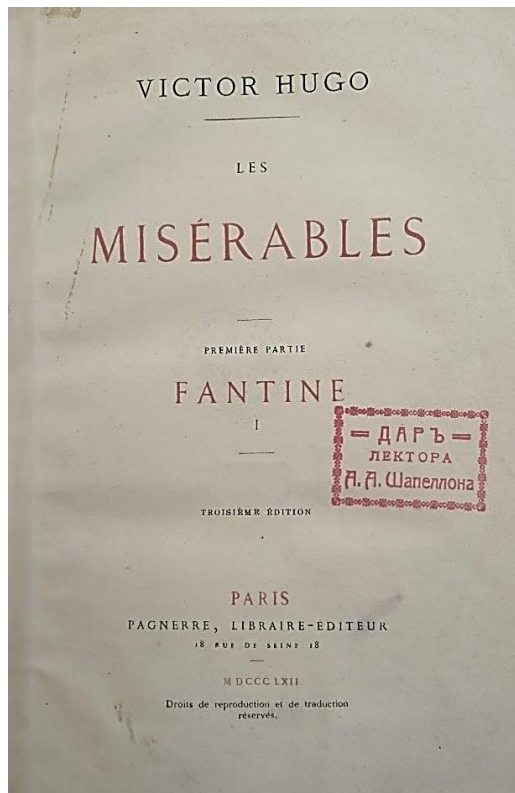




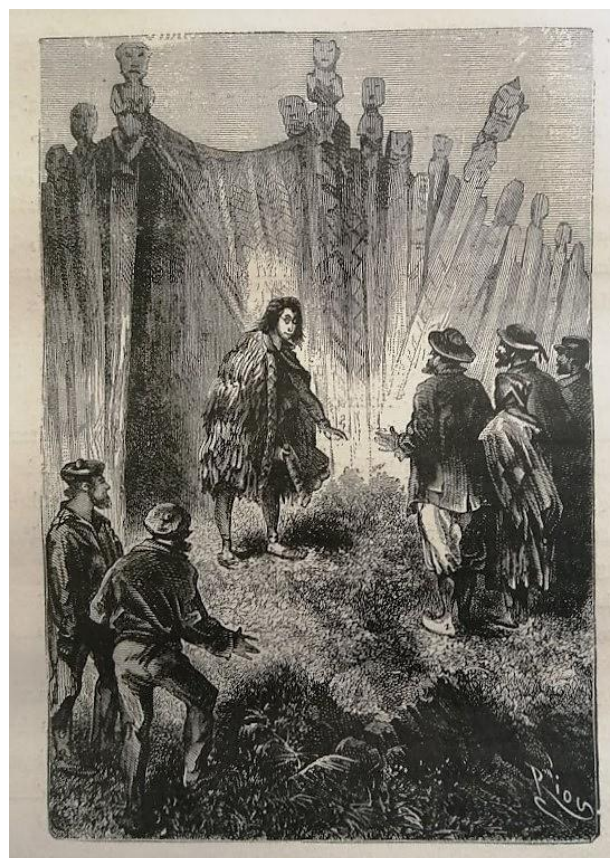
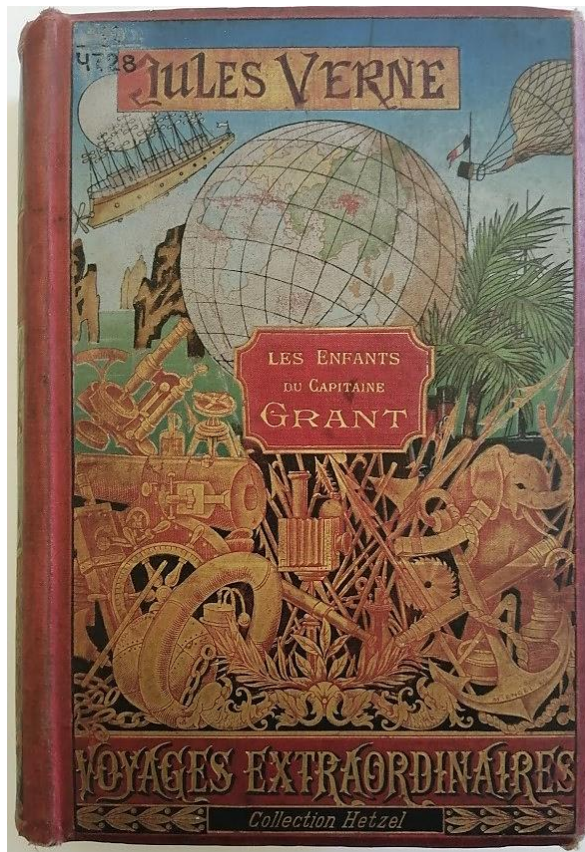
Лл. 5 (а-б). Dickens Чл. The Posthumous papers of the Pickwick Club / with fifty-seven illustrations by "Phiz". – London : Chapman and Hall, 1837. Титульний аркуш та ілюстрація



Лл. 6 (а-б). Hugo V. Les Misérables : [in 10 t.]. – 3. Ed. – Paris : Pagnerre, Libraire-éditeur, 1862.  
Титульний аркуш та власницький знак О. Строганова



Лл. 7 (а-б). Hugo V. Les Misérables : [in 10 t.]. – 3. Ed. – Paris : Pagnerre, Libraire-éditeur, 1862.  
Титульний аркуш та власницький знак А. Шапеллона



Лл. 8 (а-б). Verne, Jules. Les enfants capitaine Grant / voyage autour du monde par Jules Verne ; 172 illustrations par Riou, gravées par Pannemaker. – Paris : Collection Hetzel, 1867.  
Обкладинка та ілюстрація